

Planinarsko društvo “Pinklec” Sveta Nedelja – Opća planinarska škola

Zaštita prirode

- Priroda i okoliš; ekologija
- Nepovoljni utjecaji čovjeka na okoliš
- Zaštita okoliša
- Zaštićena područja Hrvatske
- Planinari i zaštita okoliša

Priroda i okoliš, ekologija

Priroda je sve što nas okružuje, a nije stvoreno utjecajem čovjeka (geomorfološki, hidrografske i biogeografske resurse).

Okoliš je sve što nas okružuje, neovisno o tome je li stvoreno prirodnim silama ili utjecajem čovjeka.

Pojam ekologija se danas sve češće pogrešno upotrebljava kao sinonim za zaštitu prirode i okoliša. Ekologija je, zapravo, znanstvena disciplina koja se bavi proučavanjem odnosa među živim organizmima, njihovog utjecaja na okoliš, kao i utjecaja okoliša na te organizme. Razvila se kao grana biologije, a zapravo je interdisciplinarna jer uključuje sve prirodne znanosti. Razumije se da je usko povezana sa zaštitom prirode i okoliša.

Nepovoljni utjecaji čovjeka na okoliš

Nepovoljni utjecaji čovjeka na okoliš: razni načini uništavanja, oštećivanja i pustošenja okoliša, stvaranje otpada, prekomjerno iskorištavanje prirodnih dobara, turizam, požari, zagađenja vode, ograničavanje prostora za divljač, promjene šuma, otapanje ledenjaka.

Dovoljna je jedna nepažljiva ili zlonamjerna osoba da u samo nekoliko sati uništi ono što je priroda stvarala tisućama godina, ono u čemu uživaju tisuće ljudi i što pruža dom, odn. stanište tisućama biljnih i životinjskih vrsta.

Nepovoljni utjecaji čovjeka na okoliš

Prekomjerno iskorištavanje prirodnih dobra

Kamenolomi često "pojedu" čitava brda, šumarije često potpuno ogole čitave padine, prekomjeran izlov ribe u morima i prekomjeran lov –sve to narušava ekološku ravnotežu ...

Devastacijom šumskog prostora gubimo višestruku vrijednost koju imaju šume (daju nam građevno i ogrjevno drvo, stvaraju kisik, korijenje drveća povezuje tlo, što je osobito važno u brdsko-planinskim područjima...).

Hrvatska je među rijetkim evropskim zemljama koje imaju bogat i raznovrstan šumski fond. Bez obzira na nepovoljan čovjekov utjecaj, kod nas su sačuvane razmjerno velike površine pod šumom, osobito o gorskim predjelima. Najviše imamo bjelogorice (oko 80%).

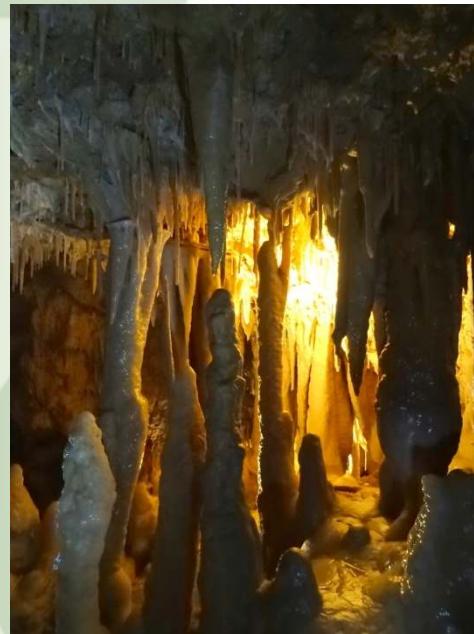

Nepovoljni utjecaji čovjeka na okoliš

Odlaganje otpada, osobito opasnog, na neodgovarajući način i zagađenje voda; onečišćenje zraka sagorijevanjem fosilnih goriva, turizam (nekontrolirani, masovni)

Neadekvatno zbrinut otpad (osobito razne kemikalije) može dovesti do zagađivanja izvora nekoliko kilometara dalje od mesta gdje je odložen, što znači smrt za mnoge životinje, ali i ozbiljnu prijetnju za zdravlje čovjeka.

Veći dio Hrvatske je krško područje, iznimno bogato podzemnim vodotokovima, kojima se prenose zagađenja, a da toga nismo ni svjesni.

Nepovoljni utjecaji čovjeka na okoliš

Požari

ZABRANJENO
LOŽITI VATRU

Ponekad podmetnuti, ponekad izazvani krajnjom nepažnjom, često imaju katastrofalne posljedice.

Samo jedna neugašena cigareta, bačena u sušnom razdoblju na travu ili lišće, uništiti će hektare šume ili makije. Potrebno je mnogo godina da se opožarenou područje obnovi.

Zaštita okoliša

Zakonska zaštita – proglašavanje određenih područja, biljnih ili životinjskih vrsta zaštićenima (medvjed, vuk, ris, šišmiši, razne ptice, velebitska degenija, hrvatska sibireja, obična kockavica, biokovsko zvonce, blagajev likovac ...)

Crvene knjige ugroženih biljnih ili životinjskih vrsta Hrvatske – popisi ili publikacije izdane od strane Državnog zavoda za zaštitu prirode – upozoravaju nas na posebno osjetljive ili ugrožene vrste. Do danas je u Hrvatskoj izdano oko 10 takvih knjiga (ptica, sisavaca, gmazova, vodozemaca, riba, vretenaca, špiljske faune, gljiva...)

Javne rasprave i tribine o zahvatima u okolišu

Ekološke akcije pokrenute od strane pojedinaca ili organiziranih skupina (eko-udruga, planinarskih društava...)

Primjeri: poznati samoborski fotoreporter Romeo Ibršević i Udruga Zelena stopa u akciji "Očistimo Hrvatsku od olupina" od 2004. uklonili preko 15000 olupina automobila; Planinarsko-ekološka sekција HPD Zagreb-Matica organizirala velik broj ekoloških akcija; planinarske udruge inicirale veći broj uspješnih ekoloških akcija i kampanja (npr. protiv gradnje cesta ili pretjerane sječe, odn. devastacije šuma na zaštićenim područjima kao što je Velebit).

Posvećivanje određenih dana u godini prirodi, odn. okolišu, najčešće međunarodnog karaktera – podsjetnik da moramo voditi više brige o prirodi i okolišu

12.3. – Svjetski dan zaštite voda, 21.3. – Svjetski dan šuma, 22.4. – Dan planeta Zemlje, 5.6. – Svjetski dan zaštite okoliša, 26.9. – Svjetski dan čistih planina, 11.12. – Svjetskih dan planina ...

Održivi razvitak – definiran strategijom Hrvatskog sabora iz 2009. g. kao razvitak koji zadovoljava potrebe današnjice, a pritom ne ugrožava potrebe budućih generacija, vodeći računa o ravnoteži svih čimbenika – čovjeka, prirode, odn. okoliša, socijalnih aspekata i dr.

Zaštićena područja Hrvatske

Zakon o zaštiti prirode definira 9 kategorija zaštićenih područja RH:

1. Strogi rezervat
2. Nacionalni park
3. Posebni rezervat
4. Park prirode
5. Regionalni park
6. Spomenik prirode
7. Značajni krajobraz
8. Park-šuma
9. Spomenik parkovne arhitekture

Stroge rezervate i posebne rezervate proglašava Vlada RH, nacionalne parkove i parkove prirode Sabor RH, a odluke o proglašenju ostalih kategorija donose županije, odn. Grad Zagreb. Nacionalnim parkovima i parkovima prirode upravlja država, a ostalim kategorijama županije, odn. Grad Zagreb.
[\(www.dzzp.hr\)](http://www.dzzp.hr)

PD "Pinklec" Sveti Nedelja – Opća planinarska škola – Zaštita prirode

Strogi rezervati prirode

Bijele i Samarske stijene u Gorskem kotaru
Rožanski i Hajdučki kukovi na Velebitu

Najstroži oblik zaštite prirode u Hrvatskoj – priroda je u tim područjima neizmijenjena ili neznatno izmijenjena ljudskom djelatnošću; zabranjena je svaka ljudska aktivnost koja bi mogla narušiti slobodan tijek evolucije.
Dozvoljena su isključivo znanstvena istraživanja.

Nacionalni parkovi

Veća područja izuzetnih prirodnih kvaliteta, neznatno izmijenjena ljudskim djelovanjem; dozvoljena je tradicionalna poljoprivreda i turističko-rekreacijska djelatnost.

Plitvička jezera (1916., 1928., 1949.)

Paklenica (1949.)

Risnjak (1953., prošireno 1997.)

Mljet (1960.)

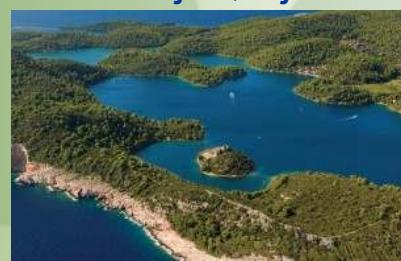
Kornati (1980.)

Brijuni (1983.)

Krka (1985.)

Sjeverni Velebit (1999.)

Planinski nacionalni parkovi: Paklenica, Risnjak, Sjeverni Velebit.

Parkovi prirode

Park prirode je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne i nacionalne važnosti, s naglašenim krajobraznim, odgojno-obrazovnim, kulturno-povijesnim i turističko-rekreacijskim vrijednostima. U parku prirode dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i radnje kojima se ne ugrožavaju njegove bitne značajke i uloga.

Velebit
Biokovo
Medvednica
Papuk
Učka
Žumberak – Samoborsko gorje
Telašćica
Lastovsko otočje
Kopački rit
Lonjsko polje
Vransko jezero

Planinski parkovi prirode: Učka, Biokovo, Medvednica, Papuk, Velebit, Žumberak i Samoborsko gorje.

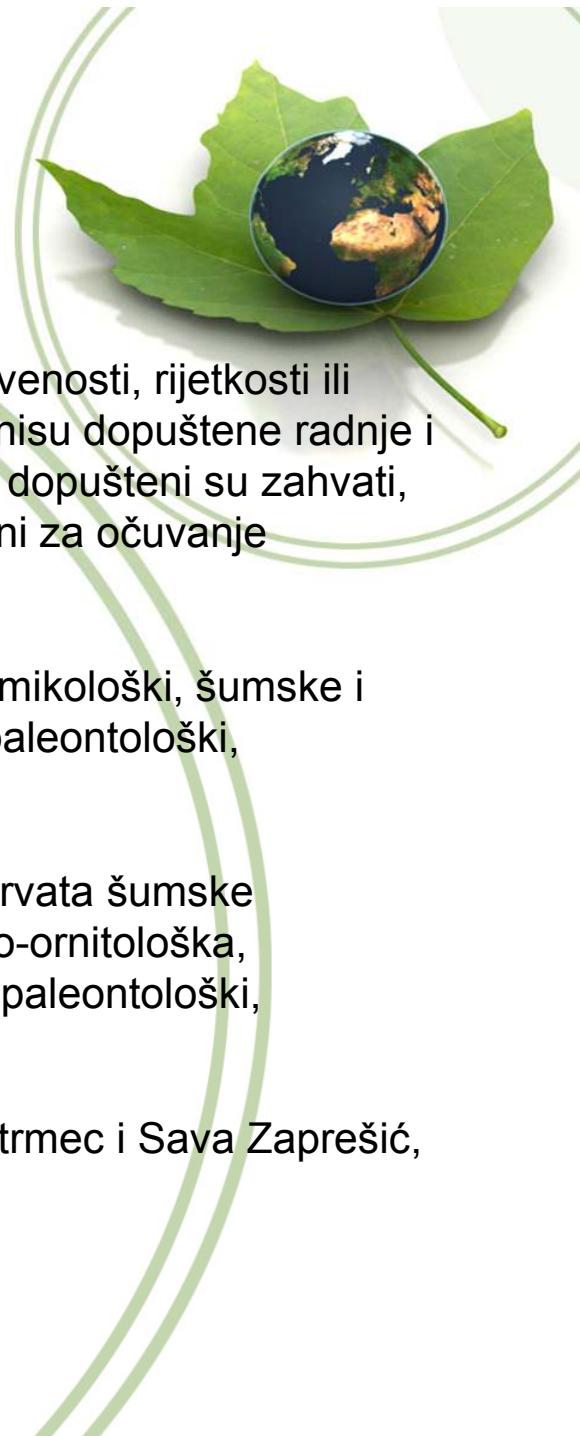
Posebni rezervati

Područja kopna i/ili mora od osobitog značenja radi svoje jedinstvenosti, rijetkosti ili reprezentativnosti ili su staništa ugrožene divlje svojte. U njemu nisu dopuštene radnje i djelatnosti koje mogu narušiti svojstva zbog kojih je proglašen, a dopušteni su zahvati, radnje i djelatnosti kojima se održavaju ili poboljšavaju uvjeti važni za očuvanje svojstava zbog kojih je proglašen rezervatom.

U skladu s tim svojstvima, posebni rezervat može biti: floristički, mikološki, šumske i druge vegetacije, zoološki (ornitološki, ihtiološki i dr.), geološki, paleontološki, hidrogeološki, hidrološki, rezervat u moru i dr.

Trenutno je zaštićeno 80 posebnih rezervata, od čega je 37 rezervata šumske vegetacije, 22 ornitološka, 9 botaničkih, po 2 ihtiološka, ihtiološko-ornitološka, zoološka i rezervata u moru te po jedan geološko-paleontološki, paleontološki, geografsko-botanički i botaničko-zoološki posebni rezervat.

U našoj neposrednoj okolini: posebni ornitološki rezervati Sava Strmec i Sava Zaprešić, posebni rezervati šumske vegetacije Stupnički lug i Japetić...

PD "Pinklec" Sveti Nedelja – Opća planinarska škola – Zaštita prirode

Međunarodno zaštićena područja RH

Plitvička jezera – od 1979. na UNESCO-voj listi svjetske baštine.

Planina Velebit – od 1977. MAB rezervat biosfere (MAB – Man and the Biosphere, UNESCO-ov međuvladin znanstveni program, Čovjek i biosfera).

Regionalni park Mura – Drava – Dunav – od 2012. MAB rezervat biosfere.

Crna mlaka, Kopački rit, Delta Neretve, Lonjsko i Mokro polje, Vransko jezero – na popisu međunarodno vrijednih močvara Ramsarske konvencije od 1993. (Vransko jezero od 1999.).

Park prirode Papuk – od 2007. u Europskoj mreži Geoprakova.

Planinari i zaštita okoliša

Planinarska etika – skup pravila koja određuju ponašanje planinara **tijekom izleta**. Neka od tih pravila odnose se i na zaštitu okoliša.

Planinar sve otpatke vraća sa sobom, bez obzira ima li usput na stazama ili u pl. domu mogućnost odlaganja u koš za smeće – **to je pravilo**. Ako smo hranu kupili u pl. domu, otpatke ostavljamo u domu, dok otpatke od hrane koju smo donijeli sa sobom – sa sobom i vraćamo. Uvijek treba imati neku čvrstu vrećicu za otpatke.

Planinari – pušači ne smiju bacati opuške na tlo, nikad ne možemo biti 100% sigurni da je opušak potpuno ugašen; pušači bi trebali nositi posudice s poklopcom za odlaganje opušaka.

U zakonom zaštićenim područjima strogo se pridržavamo propisa nadležnih institucija.

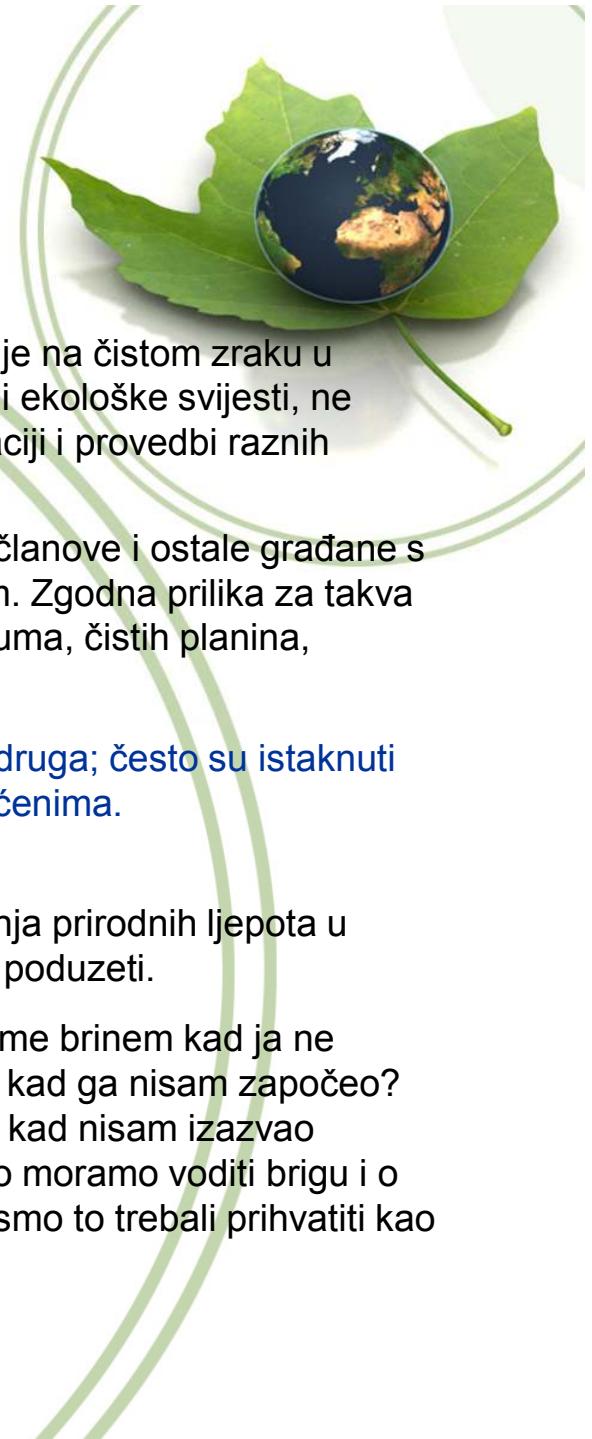
Planinari i zaštita okoliša

Zabranjeno je bilo kakvo uznemiravanje životinja, moramo biti svjesni da smo mi uljezi na njihovu području i u skladu s tom činjenicom se ponašati (i zbog vlastite sigurnosti).

Zabranjeno je branje cvijeća i oštećivanje bilja općenito. Od ovog pravila možemo djelomično odstupiti kad je u pitanju ljekovito bilje (samo za osobne potrebe i ukoliko ne spada u rijetke i ugrožene vrste). Gljive smijemo ubirati u skladu s propisima.

U zaštićenim područjima krećemo se samo obilježenim putovima, kampiranje nije dozvoljeno (osim na mjestima koja su za to predviđena i posebno uređena).

Planinari i zaštita okoliša

Planinari bi, s obzirom da im je osnovni motiv za odlazak u planine uživanje na čistom zraku u netaknutoj prirodi, trebali biti među glavnim promicateljima zaštite okoliša i ekološke svijesti, ne samo u teorijskom smislu, već i u smislu aktivnog sudjelovanja u organizaciji i provedbi raznih ekoloških akcija.

Planinarske bi udruge morale redovito organizirati predavanja i tribine za članove i ostale građane s temama vezanim uz zaštitu okoliša – naglasak na edukativni rad s djecom. Zgodna prilika za takva predavanja su ranije spomenuti datumi: Dan planeta Zemlje, Dan voda, šuma, čistih planina, močvara ...

Mnoge ekološke akcije u Hrvatskoj pokrenute su od strane planinarskih udruga; često su istaknuti planinarski djelatnici bili inicijatori proglašavanja određenih područja zaštićenima.

Svi smo svjesni da problemi postoje, svi smo svjesni neminovnosti očuvanja prirodnih ljepota u kojima toliko uživamo, a rijetki su spremni po tom pitanju nešto konkretno poduzeti.

Mnogi će si postaviti pitanja: Zašto da ja čistim za drugima? Zašto da o tome brinem kad ja ne bacam otpatke posvuda? To je isto kao da se pitamo: Zašto da idem u rat kad ga nisam započeo? Čovječe, ideš braniti svoju Domovinu! Zašto da pomognem unesrećenom kad nisam izazvao prometnu nesreću? Pa, zato što ti je to i moralna i zakonska obveza . Zato moramo voditi brigu i o prirodi – ona je nama planinarima drugi dom, naša druga Domovina pa bismo to trebali prihvati kao našu moralnu obvezu.